

В статті проведено аналіз як основних судових рішень національних конституційних судів, так і Суда ЄС, посвячених рішення даного питання, а також теоретичний аналіз поглядів учених по цій проблематиці. Визначено основні проблеми, що виникають при встановленні співвідношення цих двох принципів, виділено основні способи їх вирішення, запропоновано на основі існуючих теоретичних розробок і судової практики авторське бачення і узагальнення рішення даних проблем.

Ключевые слова: примат права ЄС, Верховенство Конституції, судові практики, національні конституційні суди, принципи права ЄС, Суд ЄС.

Summary

Zabokrytskyi I. I. The Primacy of EU Law and the Supremacy of Constitution: Settlement of the Correlation Issues at the Court Level (on the Examples of Germany and Italy). – Article.

This paper is dedicated to the research of the primacy of EU law and Supremacy of Constitution principles correlation at the court level (on the examples of Germany and Italy). This paper analyzes major judgments of national constitutional courts as well as the European Court of Justice and theoretical analysis of the scholar's view on this issue. This paper identifies the key issues that arise at ascertainment of these two principles correlation, determines main ways of these problems solution and author's vision and generalization of these problems solution based on current theoretical developments and court practice.

Key words: primacy of EU law, supremacy of the Constitution, court practice, national constitutional courts, principles of EU law, European Court of Justice.

УДК 343.3:327

Ю. Б. Ірха

ВПЛИВ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ НА ПОЯВУ ТА ПОШИРЕННЯ ЕКСТРЕМІЗМУ У СВІТІ

Постановка проблеми. Із давніх-давен людина заради виживання намагалася захиститися від загроз, які становили як природа (навколишнє середовище), так і інші люди. Для цього було винайдено одяг, житло, зброю, технології й виробництво яких постійно вдосконалюються згідно з вимогами часу, що дає можливість соціуму розвиватися за висхідною лінією. Проте наприкінці ХХ – на початку ХХІ ст. людство зіштовхнулося з негативними наслідками свого розвитку – глобалізацією, яка, перетворюючи світ на єдину цілісну систему, поставила під загрозу існування людини як соціальної істоти, здатної розвиватися відповідно до власних потреб.

Ще в 1987 р. під егідою Організації Об'єднаних Націй (далі – ООН) Всесвітня комісія з питань навколишнього середовища та розвитку (Брундтландська комісія) підготувала доповідь, де звернула увагу світової спільноти на необхідність забезпечення сталого розвитку людства, під яким вона запропонувала розуміти такий розвиток, який, задовольняючи потреби сьогодення, не ставить під загрозу здатність майбутніх поколінь задовольняти свої власні потреби. Турбуючись про долю майбутніх поколінь, комісія наголосила на тому, що стійкий соціальний та економічний розвиток вимагає вжиття заходів, які сприятимуть розвитку цінностей. У зв'язку із цим погано підготовлений розвиток може радикальним чином погіршити умови життя значних груп населення [1].

Однак наведені застереження не були враховані ні національними державами й міжнародними організаціями, ні транснаціональними корпораціями, які в переважній більшості безвідповідально підходять до вирішення глобальних проблем людства.

Зникнення біполярної системи міжнародних відносин, відкритість кордонів, розвиток техніки й технологій зумовили стрімкий транскордонний рух інформації, капіталів та робочої сили, внаслідок чого було створено єдиний світовий фінансово-економічний простір із притаманними йому правилами гри. Проте процеси універсалізації не обмежилися лише економічною інтеграцією держав, а поширилися на політичні, культурні, духовні та інші сфери суспільного життя, що призвело до виникнення численних конфліктів через неприйняття певними соціальними групами ціннісних орієнтирів інших спільнот. У процесі таких конфліктів зароджується екстремізм – явище, яке виправдовує використання насильства заради відстоювання своїх поглядів та ідеалів.

Глобалізаційні процеси відбуваються в усіх державах світу, незалежно від економічного, культурного чи політичного рівня розвитку. Змінюючи повсякденне життя, вони змушують людину жити відповідно до нових умов, які не завжди відповідають людським потребам. Сьогодні актуальними є твердження Е. Гіденса про те, що ми живемо в час змін, які впливають ледь не на кожний аспект нашої діяльності. Ми просуваємося вперед до глобального ладу, якого ніхто повністю не розуміє, проте наслідки якого всі відчувають [2, с. 9].

На переконання А. Халілова, у процесі глобалізації відбувається, зокрема, експорт та імпорт особистих, політичних прав і свобод людини, пропаганда свободи й демократії з подальшою підготовкою політичних реформ, внаслідок чого починається процес нівелювання існуючих культурних надбань окремих народів. Він вважає, що процеси глобалізації відображають певні елементи колоніальної епохи, коли суверенітет держави, а також право народів і націй на самовизначення взагалі не враховувалися [3, с. 82, 85–86].

Саме через нав'язування ціннісних орієнтирів і практичну неможливість добровільної відмови від них у багатьох державах екстремістська діяльність набула масового характеру, що призводить до численних жертв серед населення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Здатність глобалізації впливати на перебіг багатьох процесів у соціумі зумовила необхідність її міждисциплінарного наукового дослідження. Причини появи, умови поширення й наслідки дії цього явища на суспільні відносини є предметом вивчення психологічних, соціологічних, філософських та юридичних наук.

Ці проблеми висвітлені у працях О. Богатдурова, Е. Байдарова, Л. Васечко, Д. Веденєєва, Ю. Волошина, Е. Гіденса, Р. Войтович, М. Капітоненка, О. Руднева, Д. Стігліца, М. Шамби та інших учених.

У своїх роботах автори справедливо вказують на значні зміни у структурі та змісті суспільних відносин під впливом глобалізаційних процесів, що зумовлює необхідність перегляду існуючих правил поведінки в різних сферах суспільного життя. Водночас питанню впливу глобалізації на поширення екстремізму приділено недостатньо уваги, що стало підставою для цього наукового дослідження.

Актуальність теми. Першочергово глобалізація розглядалася як благо для людства, однак реалії виявилися несподіваними: на планеті утворилися лінії цивілізаційного розлому, які стали своєрідними фронтами ціннісних конфліктів. Згідно з твердженнями Генерального секретаря ООН Бан Кі-Муна, у міру

економічної інтеграції, стирання культурних кордонів і тісного зближення наших держав завдяки засобам масової інформації ми стаємо свідками появи у світі общинних розбратів, поширення екстремістських ідеологій та поляризації суспільств [4].

На нашу думку, це насамперед пов'язано з тим, що глобалізація не забезпечила узгодження інтересів усіх соціальних груп із метою спрямування їх діяльності в одному векторі. Політика запровадження єдиних універсальних стандартів розвитку людства, по суті, провалилася, оскільки, ґрунтуючись на цінностях, вироблених переважно в державах Західної Європи, Сполучених Штатах Америки та Канаді, не враховує різноманіття цінностей, що сповідаються в суспільствах із відмінними історичними, культурними та релігійними основами. Поширення стандартів розвитку цих держав на інших зумовило конфлікт між національним (своїм) та закордонним (чужим).

Крім того, інтеграційні процеси не спромоглися значно зменшити прірву між багатими й бідними. У багатьох державах індивіди залишаються досить обмеженими у практичній реалізації своїх прав і свобод через установлення непропорційного доступу до інформаційних, матеріальних, фінансово-економічних та інших ресурсів. Наведене, як ми вважаємо, стало визначальним фактором збільшення кількості екстремістських проявів у світі (особливо політичного та релігійного спрямування), що зумовлює актуальність обраної теми дослідження.

Формулювання цілей статті. Основною метою дослідження є висвітлення проблем шкідливого впливу глобалізації на суспільні відносини, в результаті чого в соціумі зароджуються й поширюються екстремізм та екстремістські ідеології.

Для реалізації вказаної мети необхідно дослідити передумови виникнення глобалізації та її сутність; проаналізувати позитивні й негативні наслідки глобалізації; установити зв'язок між глобалізаційними процесами та появою й поширенням екстремізму у світі.

Виклад основного матеріалу дослідження. Міжособистісне спілкування є природною потребою людини як соціальної розумної істоти, наділеної свідомістю та мовою. Під час такої взаємодії учасники задовольняють свої матеріальні й духовні потреби, які забезпечують їх розвиток і формування власної індивідуальності.

У різні історичні епохи інтенсивність таких комунікацій була не однаковою й залежала, зокрема, від географічних, економічних та соціальних факторів. На первісному етапі існування людства відбувався незначний обмін інформацією та ресурсами, як правило, в межах території, де осідали сім'я, рід, плем'я. Проте еволюційний прогрес та ускладнення суспільних відносин зумовили необхідність здійснення такого обміну на транскордонному рівні. Купці, мандрівники, священнослужителі, військові та дипломати були одними з перших, хто налагодив міжкультурне, міжнаціональне та міжконфесійне спілкування, що сприяло створенню основ для міжнародного співробітництва у фінансово-економічній, політичній, релігійній, культурній та інших сферах.

Діяльність саме цих осіб дала, по суті, старт глобалізації, під якою сьогодні розуміють процес трансформації просторової організації світу та його регіонів, соціальних відносин, що породжують міжконтинентальні або міжрегіональні по-

токи і структури активності, взаємодій і проявів влади [5, с. 9]. Професор Р. Войтович вважає, що глобалізація є загальносвітовою тенденцією розвитку, відповідно до якої утверджуються єдині принципи, фактори, інструментарії динамізації розвитку світу [6, с. 22]. Глобалізація впливає на зміну й модернізацію держави, правових інститутів, відносин на всесвітньому, макрорегіональному та внутрішньодержавному рівнях, стимулює, зміцнює й оновлює процеси універсалізації в усіх сферах суспільного життя [7, с. 170–171].

У зв'язку із цим на Заході все більшого розвитку набуває ідея глобального еволюціонізму (глобальної еволюції) щодо виникнення й розвитку спочатку неорганічного, а потім органічного світу, в надрах якого зародилася людина і соціальний світ [8, с. 288].

На сьогодні не існує єдиного універсального визначення терміна «глобалізація», разом із тим вивчення цього явища дало можливість науковцям виокремити його складові, які визначають його сутність. Так, на сучасному етапі глобалізація характеризується:

- 1) об'єктивним підвищенням рівня проникності державних кордонів;
- 2) різким зростанням обсягу й інтенсивності трансдержавних і транснаціональних рухів капіталу, інформації, послуг і людських ресурсів;
- 3) масовим поширенням західних стандартів споживання, побуту, само- і світосприйняття;
- 4) посиленням ролі поза-, над-, транс- і недержавних регуляторів світової економіки й міжнародних відносин;
- 5) форсуванням експорту до «недемократичних» держав різних варіацій моделі демократичного державного устрою;
- 6) формуванням віртуального простору електронно-комунікаційного спілкування, який різко збільшує можливості для соціалізації особистості, через безпосереднє залучення індивіда (в пасивний або інтерактивний спосіб) до загальносвітових інформаційних процесів, незалежно від його місцезнаходження;
- 7) виникненням і культивуванням у сфері глобальних інформаційних мереж образу загальної відповідальності та відповідальності кожного індивіда за чужі долі, проблеми, конфлікти, стан навколишнього середовища, політичні та інші події в будь-яких, можливо, навіть не відомих людині куточках світу;
- 8) виникненням «ідеології глобалізації» як сукупності взаємозалежних постулатів, покликаних обґрунтувати одночасно благо й неминучість тенденцій, «працюючих» на об'єднання світу під керівництвом його цивілізованого центру, під яким так чи інакше маються на увазі США й «група семи» [9, с. 340].

Масштабний транскордонний всеохоплюючий характер глобалізації зумовив виникнення як позитивних, так і негативних наслідків її поширення у світі. Безумовним позитивом стало відкриття державних кордонів, що значно пришвидшило соціальну мобільність людей, розширивши можливості для їхньої самореалізації. Свобода пересування дала більші можливості для працевлаштування й розширення кола людського спілкування, тим самим прискоривши індивідуальний розвиток. Відкритість кордонів зумовила вільний рух капіталів, товарів, послуг і робочої сили, що дало можливість державам, які розвиваються, інтегруватися у світову

економіку, полегшивши пошук фінансово-економічних партнерів, внаслідок чого зріс їхній національний добробут.

До плюсів глобалізації також можна зарахувати можливість вільного доступу до різної інформації та її обміну за допомогою сучасних засобів зв'язку. На переконання Л. Орбан-Лебрик, розширення комунікативних зв'язків між народами, входження людей у світовий простір взаємодії розкривають великі можливості для індивіда та його розвитку: він опановує нові правила спілкування й поведінки, засвоює світові комунікативно-культурні цінності, набуває конкретних комунікативних якостей і навичок взаємодії в реальному соціокультурному просторі. Крім того, науковець звертає увагу на ще одне позитивне віяння глобалізації – систематичний обмін науковою інформацією, що дає змогу налагоджувати міжнародні контакти та співпрацю в різних галузях знань [10, с. 29].

На нашу думку, очевидним позитивом глобалізації є налагодження міждержавної співпраці на макро- та мікрорівнях із метою вирішення багатьох актуальних питань. Згідно з твердженням Т. Блера саме завдяки глобалізації ми розуміємо необхідність у співпраці, кожен знає, що впоратися з існуючими проблемами ми можемо лише разом [11].

Глобалізація одночасно породжує негативні наслідки, які у своїй сукупності ставлять під сумнів правильність обраного вектора розвитку людства.

По-перше, від глобалізації, як вважає Р. Войтович, виграють лише високорозвинені держави завдяки тому, що вони здатні розширити межі свого впливу на інші держави шляхом формування власного соціально-економічного та політичного простору. Перехідні суспільства найбільшою мірою підпадають під виклики глобалізації, адже більшість із них не готова їм протистояти. Саме в умовах глобалізації проявляється нерівність у розвитку між державами, що призводить до геополітичного розколу світу на лідерів та аутсайдерів глобалізації [6, с. 23].

Наведене підтверджується позицією ООН, викладеною в Декларації тисячоліття від 8 вересня 2000 р., відповідно до якої світова спільнота має усвідомити, що головним завданням сьогодення є забезпечення глобалізації як позитивного фактора для всіх народів світу, адже, незважаючи на відкриття нею широких можливостей, її блага й негативні наслідки розподіляються досить нерівномірно (п. 5) [12].

Через глобалізацію багато держав втратили частину суверенітету, про що свідчить неспроможність вищих органів публічної влади самостійно визначати внутрішню та зовнішню політику в інтересах свого народу. Значне збільшення інтенсивності взаємозв'язків у інформаційній, торговельній, фінансовій та інших сферах зумовило перехід контролю над цими процесами від органів держави до наднаціональних інституцій. Згідно з твердженнями О. Рудневої, формування наднаціонального рівня влади, у який поступово перетікає дедалі більше владних повноважень, закономірно призводить до трансформації змісту такого фундаментального принципу правової держави, як поділ влади, що проявляється в зміні функцій гілок влади й співвідношення між ними [13, с. 35].

Міжнародні організації, транснаціональні корпорації, кредитно-банківські установи, великі промислово-фінансові групи через механізми економічного, ін-

формаційного, нормативного та політичного впливу спрямовують політику окремих держав у вигідному для себе руслі, що, як правило, призводить виключно до максимального задоволення їх власних матеріальних потреб за рахунок ресурсів відповідної підконтрольної держави. Крім того, вказані суб'єкти почали визначати державні ідеології, відсторонивши від цього відповідні органи публічної влади. На нашу думку, наведені обставини сприймаються громадянами як слабкість влади, що на фоні загального зубожіння призводить до росту невдоволення і спричиняє активні протестні дії, спрямовані на зміну існуючого державного та/або політичного режиму.

По-друге, глобалізаційні процеси зумовили необхідність у додатковому обмеженні прав і свобод людини. Українські науковці С. Стеценко та Л. Васечко виокремлюють чотири основні групи таких обмежень:

- 1) обмеження, що мають національний та етнічний характер;
- 2) обмеження, що виникають у зв'язку із забезпеченням прав усього людства, а також із прагненням держав до стійкого розвитку;
- 3) обмеження, пов'язані з економічною та фінансовою нерівністю;
- 4) обмеження, що виникають у результаті впливу транснаціональних корпорацій [14, с. 71].

Загалом практика законодавчого звуження змісту й обсягу існуючих прав і свобод є виправданою, адже дає можливість забезпечити розумний баланс між інтересами людини, суспільства й держави. Водночас названі науковці слушно звертають увагу на проблеми визначення допустимих меж таких обмежень в умовах глобалізації.

У демократичних державах доцільність і допустимість багатьох легітимно встановлених обмежень виправдовується необхідністю досягнення суспільного добробуту (загального блага). Такі дії здебільшого підтримуються одними верствами населення, проте категорично не сприймаються іншими. Якщо держава в подальшому не здатна забезпечити своїм громадянам належний механізм здійснення їхніх суб'єктивних прав і свобод (як обмежених, так і не обмежених), то виникають значні соціальні конфлікти з використанням насильства з боку всіх сторін протистояння.

По-третє, внаслідок глобалізаційних процесів національні культури зазнали суттєвої ерозії. Вони почали втрачати свою неповторність і самобутність. На переконання Е. Байдарова, глобалізація замість того, щоб бути засобом збагачення кожної культури всіма іншими в процесі їхнього рівноправного діалогу, перетворилася на форму знеособлювання практично всіх культур. У зв'язку із цим виникла небезпека побудови культури, про яку ніхто не може сказати: «Це моя культура». Культура розсипається, перетворюючись на набір формалізованих реакцій, на проблемні ситуації, і як наслідок, вона перестає виконувати свої сутнісні функції: залучати людину до світу, надавати людському життю й буттю відповідного сенсу.

Крім того, глобалізація спричинила кризу ціннісних орієнтирів, оскільки зумовила роздвоєння людської свідомості, коли внутрішній світ людини організований на одних цінностях, а його реальне функціонування в сучасному суспільстві – на інших, як правило, відмінних. Таке існування людини трагічне і конфліктогенне [15].

Дослідження цих процесів дало можливість Н. Панаріній дійти висновку, що в процесі культурної глобалізації із самого початку існує певний конфліктний по-

тенціал, який проявляється в бажанні людей зберегти основні елементи своєї культури й способу життя. Це прагнення часто набуває агресивної форми категоричного неприйняття глобальних культурних змін. Загальному процесу руйнування кордонів протиставляється культурна замкнутість і гіпертрофована гордість за свою самобутність. Загроза глобальної асиміляції зумовлює зростання рівня насильства на етнічному, національному та релігійному ґрунті, появу націоналістичних тенденцій у політиці, зміцнення регіональних фундаменталістських рухів [16].

Глобалізація в її нинішньому вигляді хоч і створює синтез на технологічному рівні, проте на соціальному та історичному рівнях швидше породжує антисинтез і негативну діалектику некерованих конфліктів [17, с. 26]. У світі відбувається так званий «глобалізаційний парадокс», коли національна специфіка слабшає, а її суб'єктивне вираження – національна самосвідомість – посилюється. Цей парадокс проявляється в проголошенні в державі рівності та створенні механізмів загального розвитку, що відповідає інтересам учасників глобалізаційного процесу, проте одночасно знижується роль і значення національного, обмежуються сфери його застосування, здійснюється протиставлення національного й універсального [18].

Внаслідок глобалізації в усьому світі збільшилися прояви ксенофобії. Прискорення міграції, змішування рас, етносів і культур, релігій і звичаїв призвели до взаємного непорозуміння, роздратування з приводу «їхньої» моралі, звичаїв, звичок, стилю життя тощо [19, с. 78]. Це у свою чергу зумовило активізацію в багатьох державах діяльності ультраправих партій і рухів. За допомогою розпалювання соціальної ворожнечі та нетерпимості, проведення силових протестних акцій і кампаній вони зміцнили свої політичні позиції, що дало їм можливість в окремих державах отримати посади у виборних та інших органах влади.

Ми вважаємо, що збільшення прірви між багатими й бідними, втрата національними державами значної частини свого суверенітету, універсалізація соціально-культурних стандартів (цінностей, установок, традицій) і прав людини стали сприятливим середовищем для появи й поширення екстремізму, під яким варто розуміти діяльність осіб, спрямовану на відстоювання своїх принципів та ідеалів у різних сферах суспільного життя (культурній, економічній, екологічній, політичній, релігійній) за допомогою психологічного чи фізичного насильства або обґрунтованих погроз у його здійсненні щодо соціальних груп, які ці погляди не поділяють або заперечують.

Хоча зародження й поширення екстремізму відбувається поступово, залежно від інтенсивності та якості економічних і соціально-політичних змін у конкретній державі, проте під впливом глобалізаційних процесів відбувається збільшення прихильників різних екстремістських ідеологій, а також осіб, які їх підтримують прямо чи опосередковано. У багатьох державах мають місце випадки силового протистояння між різними соціальними групами, прихильниками різних ідеологій. Існують непоодинокі випадки спрямування активних протестних дій проти органів публічної влади, їх посадових осіб і належного їм та їхнім сім'ям майна.

Окремо варто звернути увагу на проблеми мирного співжиття різних соціальних груп у поліетнічних державах. Згідно з твердженнями Е. Гіденса глобалізація стала причиною відродження локальних культурних ідентичностей у різних частинах світу. Через це місцеві націоналізми виникли як реакція на глобаліза-

ційні тенденції, коли слабне гамівна сила старих національних держав [2, с. 15]. Стійкі етнічні й релігійні спільноти намагаються зберегти свою ідентичність через самовизначення, що породжує розкол існуючих держав. Така проблема актуальна в Бельгії, Великій Британії, Іспанії, а також на Кіпрі. Безумовно, жодна держава мирно не хоче втрачати частину своєї території, тому протистояння приносять лише жертви з обох боків барикад. У результаті це може призвести до громадянської війни або революції, що мало місце на території окремих держав Африки та Близького Сходу.

Найбільш поширеними формами екстремізму є молодіжний, національний, політичний та релігійний. У зв'язку з надзвичайною актуальністю проблеми шкідливого впливу глобалізаційних процесів на людство однією з форм екстремістської діяльності, по суті, стала активна (радикальна) діяльність окремих противників глобалізації. Об'єктами атак таких екстремістів є посадові особи та будівлі впливових держав, міжнародних організацій і транснаціональних компаній, які, на їхню думку, відповідальні за глобалізацію та її наслідки.

Незважаючи на те, що суб'єктний склад різних екстремістських течій є відмінним, їхню основу завжди становить молодь, яка є рушійною силою. Саме школярі старших класів, студенти вищих навчальних закладів, випускники та молоді працівники були, є і будуть основними суб'єктами активного протистояння між прихильниками різних теорій ціннісного розвитку.

На переконання І. Абдулаєвої, залученню молоді до екстремістської діяльності сприяє її незайнятість на виробництві; соціальна нестабільність; криміналізація суспільних відносин; маргіналізація великої частини населення, його стратифікація; активізація різних форм відчуження; зниження «психічного рівня народу»; формування духовних еліт, які свідомо протиставляють себе народним масам; потрапляння під фундаменталістське трактування основних релігійних принципів; відсутність виховання, забуття традицій і звичаїв предків; дискредитація традиційної системи цінностей; загострення глобальних проблем [20].

Швидкість глобалізаційних процесів і нездатність держав ефективно протистояти їхнім негативним наслідкам дають нам підстави стверджувати, що екстремізм став основною загрозою національній безпеці в сучасному світі. За допомогою високотехнологічних засобів зв'язку й поширення інформації духовні та ідейні лідери екстремізму легко залучають нових adeptів. При цьому під маскою боротьби за певні ідеали дуже часто приховується проста людська корисливість, цілі якої спрямовані на збагачення, отримання та/або збереження влади, самоствердження тощо.

Висновки. На нашу думку, наприкінці ХХ – на початку ХХІ ст. глобалізація стала каталізатором виникнення й поширення екстремізму у світі. Наявні демократичні механізми досягнення компромісів між відмінними інтересами різних соціальних груп вже не здатні подолати існуючі суперечності, а тому використання насильства, особливо нелегітимного, стало чи не єдиним способом відстоювання й захисту своїх поглядів та ідеалів. Антагоністичні групи діють за принципом «переможця не судять», що, очевидно, веде лише до ескалації суперечностей та збільшення жертв. За таких умов на міжнародному рівні мають бути вироблені

нові універсальні стандарти (норми) співжиття представників різних структурних елементів соціальної системи.

Вважаємо, що людство має критично підійти до глобалізаційних процесів, адже без переосмислення їхнього значення й наслідків у недалекому майбутньому в межах глобальної ментальності будуть сформовані єдині культурні та політичні зразки соціальної поведінки, що призведе до втрати ідентичності не лише окремих етносів, а й цілих народів. Безумовно, такий сценарій розвитку буде абсолютно неприйнятним для значної кількості людей, внаслідок чого кількість проявів екстремізму та його крайньої форми – тероризму – лише збільшуватиметься.

Проведене дослідження дає можливість виокремити нові напрями подальшого наукового розроблення проблеми протидії екстремізму, а саме аналізу міжнародного законодавства з питань недопущення проявів екстремізму та правозастосовної практики різних держав із цього питання.

Література

1. Доповідь Міжнародної комісії з питань навколишнього середовища та розвитку Організації Об'єднаних Націй, червень 1987 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.un.org/ru/ga/pdf/brundtland.pdf>.
2. Гіденс Е. Нестримний світ: як глобалізація перетворює наше життя / Е. Гіденс. – К. : Альтерпрес, 2004. – 100 с.
3. Халиков А. Глобализация прав человека и проблемы национального государства: противоречие универсализации и культурного релятивизма в современном праве / А. Халиков // Вестник Конституционного Суда Республики Таджикистан. – 2011. – № 4. – С. 80–93.
4. Виступ Генерального секретаря Бан Кі-Муна на 46-му Пленарному засіданні Генеральної асамблеї Організації Об'єднаних Націй «Культура світу» від 12 листопада 2008 р. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.un.org/ru/sg/messages/2008/pv46.shtml>.
5. Потехін О. Глобалізація системи безпеки : [навч. посібник] / О. Потехін, І. Тодоров. – Донецьк : Ноулідж, 2011. – 246 с.
6. Войтович Р. Глобалізація як універсальна форма історичної динаміки перехідних суспільств / Р. Войтович // Вісник Національної академії державного управління при Президенті України. – 2012. – № 1. – С. 21–32.
7. Шамба Т. Права народов в условиях глобализации / Т. Шамба // Конституционные права и свободы личности в контексте взаимодействия гражданского общества и правового государства : матер. II Междунар. науч.-теор. конф. (13–16 апреля 2010 г., г. Москва) / под ред. Н. Витрука, А. Нудненко. – М., 2010. – С. 169–175.
8. Власов В. Періодизація глобалізації у поглядах західних дослідників / В. Власов // Гілея. – 2010. – Вип. 42. – С. 286–292.
9. Богатуров А. Глобализация как «синдром поглощения» в международной политике / А. Богатуров // Очерки теории и методологии политического анализа международных отношений / А. Богатуров, Н. Косолапов, М. Хрусталева. – М. : НОМФО, 2002. – 390 с.
10. Орбан-Лембрик Л. Міжкультурні контакти в епоху глобалізаційних процесів / Л. Орбан-Лембрик // Соціальна психологія. – 2010. – № 4. – С. 28–40.
11. Блер Т. О позитиве глобализации / Т. Блер [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.kabmir.org/news/1118-toni-bler-o-pozitive-globalizacii.html>.
12. Декларация тысячелетия Организации Объединенных Наций : принята резолюцией 55/2 Генеральной Ассамблеи от 8 сентября 2000 г. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.un.org/ru/documents/decl_conv/declarations/summitdecl.shtml.
13. Руднева О. Развитие идей прав людини у сучасному глобалізаційному світі / О. Руднева // Громадянське суспільство і права людини : матер. міжнар. наук.-практ. семін. (9 грудня 2010 р., м. Харків) / за ред. Ю. Битяка, І.Яковюка, Г. Чапала. – Х., 2010. – С. 48–50.

14. Стеценко С. Глобалізація та право: національний вимір / С. Стеценко, Л. Васечко. – К. : Атіка, 2011. – 132 с.
15. Байдаров Е. Влияние глобализации на культуру и ценности человека / Е. Байдаров // [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://credonew.ru/content/view/510/30/>.
16. Понарина Н. Глобализация и проблемы культуры / Н. Понарина // Общество: философия, история, культура. – Краснодар : ИД «ХОРС», 2012. – Вып. № 1. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://dom-hors.ru/issue/fik/2012-1/ponarina.pdf>.
17. Видоевич З. Глобализация, хаотизация и конфликты в современном мире / З. Видоевич // Социс. – 2005. – № 4. – С. 25–32.
18. Манапова В. Влияние глобализации на рост этнического экстремизма / В. Манапова // [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.ekstremizm.ru/publikacii/etnicheskiy-ekstremizm/item/534-vliyanie-globalizacii-na-rost-etnicheskogo-ekstremizma>.
19. Экстремизм и его причины / под ред. Ю.М. Антоняна. – М. : Логос, 2011. – 288 с.
20. Абдулаева И. Экстремизм как одна из сторон глобализации / И. Абдулаева // [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.ekstremizm.ru/publikacii/politicheskiy-ekstremizm/item/553-ekstremizm-kak-odna-iz-storon-globalizacii>.

Анотація

Ирха Ю. Б. Вплив глобалізації на появу та поширення екстремізму у світі. – Стаття.

У статті висвітлюється феномен глобалізації, причини й умови її появи, позитивні та негативні наслідки впливу на суспільні відносини. Установлюється зв'язок між глобалізаційними процесами й поширенням екстремізму у світі. Обґрунтовується необхідність перегляду існуючих напрямів розвитку людства з метою недопущення виникнення масштабних соціальних конфліктів, пов'язаних із використанням нелегітимного насильства.

Ключові слова: глобалізація, екстремізм, насильство, національна безпека, права і свободи людини.

Аннотация

Ирха Ю. Б. Влияние глобализации на появление и распространение экстремизма в мире. – Статья.

В статье освещается феномен глобализации, причины и условия ее появления, положительные и отрицательные последствия воздействия на общественные отношения. Устанавливается связь между глобализационными процессами и распространением экстремизма в мире. Обосновывается необходимость пересмотра существующих направлений развития человечества с целью недопущения возникновения масштабных социальных конфликтов, связанных с использованием нелегитимного насилия.

Ключевые слова: глобализация, экстремизм, насилие, национальная безопасность, права и свободы человека.

Summary

Irkha Y. B. Influence of globalization on appearance and spread of extremism in the world. – Article.

The article deals with the phenomenon of globalization, the reasons and conditions of its appearance, the positive and negative effects on social relations. A connection is established between globalization processes and the spread of extremism in the world. The necessity of revision of the existing courses of human development in order to prevent the emergence of large-scale social conflicts associated with the use of illegitimate violence is grounded.

Key words: globalization, extremism, violence, national security, human rights and freedoms.